

Daarin wordt verslag gedaan van de krachtenbundeling van de vakcentrale CNV en de christelijke werkgeversorganisaties NCW en NCOW om allochtonen les te geven in de Nederlandse taal. In februari van dit jaar meldden deze organisaties dat het een schande was dat tienduizend allochtonen op wachtlijsten staan om Nederlands te leren. Zij besloten hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en na te gaan wat, om te beginnen in de regio Rijnmond, 'binnen de mogelijkheden' gedaan zou kunnen worden. Dat bleek niet al te veel te zijn.

Het idee was dat het CNV voor vrijwilligers zou zorgen om de lessen te geven; de werkgevers zouden ruimtes ter beschikking stellen. Vrijwilligers waren er genoeg te vinden maar er was een probleem: het duurt twee jaar om deze zo bij te scholen dat ze op een verantwoorde manier de lessen kunnen geven. Het aanstellen van gekwalificeerde, betaalde leerkrachten is kennelijk niet aan de orde. Coördinator minderheden van de NCW, S. de Leeuw, meldt hierover in *de Volkskrant*: 'Het is niet verstandig om meteen over geld te beginnen. Ik heb wel tal van enthousiaste reacties van Rotterdamse bedrijven gekregen die mee willen doen en waarschijnlijk wel een ruimte beschikbaar willen stellen'. Daar kan ik wel inkomen, die kantines staan 's avonds natuurlijk toch leeg.

Het eind van het liedje is dat vijf vrijwilligers aan de Rotterdamse Taalschool een noodcursus volgen zodat ze maximaal *achtien* allochtonen op verantwoorde wijze kunnen helpen. Kosten: drieduizend gulden. Ritzen heeft inmiddels honderd miljoen gulden ter beschikking gesteld om de wachtlijsten weg te werken. Zo'n minister mag van mij haast maken met de invoering van het Certificaat Nederlands als Tweede taal.

Literatuur

- Bashir, M. e.a., 'Nederlands voor iedereen. Visies op het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal' in: *Moer* 1992/2, p. 50-68.
- Certificaten Nederlands als Tweede taal. Startbewijzen voor onderwijs en arbeidsmarkt*. Eindrapport van de Adviescommissie Invoering Certificaten Nederlands als Tweede taal. Den Haag, Ministerie van O & W, 1991.

Fenna Margriet Feitsma & Milja Vels

Taaltuinontwikkelingen

In dit artikel staat de taaltuinmethode centraal. Deze alternatieve methode voor het moedertaalonderwijs wordt gebruikt in MAVO-, HAVO- en VWO-klassen op het Nieuwer Amstel (NA, voorheen het Snellius) te Amstelveen. De auteurs gaan kort in op de geschiedenis van de taaltuin en geven vervolgens een beschrijving van het onderzoek dat zij gedaan hebben naar de meningen van oud-leerlingen over het effect van de taaltuinmethode.

Geschiedenis

Toen er in de jaren '70 bouwplannen waren voor een nieuwe school, kozen vooruitstrevende docenten Nederlands voor een grote werkruimte voor het vak Nederlands. Deze ruimte, die de taaltuin is gaan heten, bestaat uit drie lokalen waarvan alle tussenmuren weggeleten zijn en twee zijlokalen ter grootte van een half klaslokaal. De rest van de school werd traditioneel ingericht.

Het idee van de taaltuin kwam voort uit onvrede van de leraren met de toenmalige lessituatie. Een docent verwoordde deze als volgt:

'Zowel het feit, dat je als individu tegenover een groep leerlingen stond als het feit dat je inhoudelijk alleen bezig was met het trainen van vaardigheden, alsof het om leren typen gaat, stond ons niet aan. We hadden het idee dat we leerlingen meer kritisch wilden laten staan ten opzichte van het onderwijsaanbod; zij waren de mensen die de inhoud en de vorm van het onderwijs zouden mee moeten bepalen.' (Klarrenberg & De Ridder 1977, p. 29-30).

Hoe sommige taaltuinleerlingen hier later tegenover stonden, blijkt uit het volgende citaat:

'De leerlingen keken wat bevreemd naar dit

kleurrijke stelletje nieuwelingen. Een oud-leerling herinnert zich dat een leraar Nederlands bij het begin van de les altijd zei: Zeggen jullie het maar. «We snapten er niets van, dat waren we niet gewend. Het draaide altijd uit op kletsen.» (Joris 1981, p. 33).

De leerlingen mochten niet alleen vorm en inhoud van de lessen Nederlands bepalen, maar ook of ze er wel aan deelnamen. Ze moesten daar dan wel goede argumenten voor geven. Deze vrijheid bleken de leerlingen niet goed te kunnen hanteren en werd dan ook al vrij snel enigszins beperkt. We zullen zien dat dit in de loop der jaren steeds terugkomt; de docent zal toch steeds meer het onderwijsaanbod gaan bepalen.

Het belangrijkste uitgangspunt van de taaltuinmethode is dat taal vooral communicatiemiddel is. Het taaltuinonderwijs is dan ook gebaseerd op normaal functioneel onderwijs en communicatie-onderwijs.¹ Omdat men uitging van het belang en de belangstelling van de leerling, was men genoodzaakt eigen materiaal te maken en het laatste schoolboek werd in 1978 afgeschaft.

Zoals gezegd werd de vrijheid aangaande het bepalen van het onderwijs door leerlingen zelf, beperkt. In eerste instantie gingen de docenten Nederlands over tot het aanbieden van verschillende projecten waaruit de leerlingen konden kiezen. Doordat er verschillende klassen tegelijk les hadden (wel van dezelfde jaarlaag, maar niet van hetzelfde niveau), konden de leerlingen kiezen bij welke leraar ze welk project deden. Het was de bedoeling dat de leerlingen uit verschillende parallelklassen samen zouden werken. Dit laatste werkte niet; de leerlingen bleken toch klasgewijs bij elkaar te klitten. Men besloot toen alleen leerlingen van hetzelfde niveau bijeen te zetten. Ook het aanbod van projecten door verschillende leraren werd afgeschaft.

Tegenwoordig worden de vakonderdelen geïntegreerd aangeboden aan de hand van verschillende thema's. Het volgende citaat is (nog steeds) sprekend voor het onderwijs in de taaltuin:

«Nederlands in de taaltuin» is je veel oefenen in spreken, luisteren, schrijven, lezen. Er wordt

weinig uitgelegd, alleen als dat nodig is. We doen weinig aan regels en theorie, we leiden liever af uit de dingen die we eerst gedaan hebben. Dat vinden we beter dan eerst regels en dan de oefening' (Stobbe e.a. 1977, p. 34).

Docenten buiten het vak hadden hier nogal eens kritiek op:

'Er zijn leraren die schande spreken over wat hier bij Nederlands wordt uitgevoerd. Grammatica is er niet bij en spelling al evenmin' (Joris 1981, p. 35).

Ook kwamen er regelmatig verontruste brieven van ouders over het taaltuinonderwijs bij de rector, hoewel andere ouders hun kinderen speciaal wegens de taaltuin naar het Snellius stuurden. Naar aanleiding van onder andere deze kritiek, werd er in samenwerking met de vreemde talen een grammatica-boekje gemaakt.

In eerste instantie werden er in de taaltuin geen cijfers gegeven. Onder druk van ouders, collega's en leerlingen is het geven van cijfers toch langzamerhand weer ingevoerd.

Het onderwijs in de taaltuin ziet er nu ongeveer als volgt uit. In de onderbouw ligt de nadruk op het lezen en schrijven van verhalen, mede om de fantasie en de creativiteit te stimuleren. Ook de verschillende deelvaardigheden komen aan de orde, zoals grammatica en spelling. In de bovenbouw draait het meer om het lezen en schrijven van zakelijke teksten, ook als voorbereiding op het eindexamen. De leerlingen werken zelfstandig; zij moeten bij voorbeeld zelf (in groepjes) een probleemstelling rond een bepaald onderwerp formuleren en hier langere tijd aan werken. Uiteindelijk resulteert dit in een werkstuk en/of onderzoeksverslag dat gepresenteerd wordt aan de rest van de klas. In de eindexamenklassen werkt men op deze wijze aan Gericht-Schrijven-mappen. De leerlingen maken dan twee mappen; een over een literair en een over een algemeen onderwerp. Leerlingen leren zo zelfstandig werken, plannen en informatie verwerven, verwerken en verstrekken.

Het literatuuronderwijs bestaat vooral uit het lezen van boeken en het formuleren van meningen hierover. Vroeger was de keuzevrij-

heid onbeperkt, tegenwoordig worden er toch wel enige eisen gesteld aan de te lezen boeken. Was literatuurgeschiedenis in zijn geheel afgeschaft, onlangs is hier weer een begin mee gemaakt, middels een korte cursus over Nederlands literatuur vanaf de *Max Havelaar*. Daarnaast worden leerlingen vertrouwd gemaakt met enkele verhaaltechnieken die niet alleen passief worden aangeleerd, maar ook actief toegepast. Het verschil in onderwijs op het HAVO en het VWO is klein.

Onderzoek

In bovenstaande beschrijving van de geschiedenis van de taaltuin en van het huidige taaltuinonderwijs is al enige kritiek van collega's, leerlingen en hun ouders naar voren gekomen. Deze regelmatig terugkerende kritiek is voor ons aanleiding geweest voor een onderzoek naar het (vermeende) effect van de taaltuinmethode.² De twijfels over het effect van de taaltuinmethode zijn grotendeels gebaseerd op het ontbreken van schoolboeken en proefwerken. Ook het feit dat in de taaltuin vooral in groepsverband wordt gewerkt, wordt niet altijd even positief beoordeeld. De sectie Nederlands van het NA is zelf wel overtuigd van de adequaatheid van het taaltuinonderwijs, maar stelde een onderzoek naar het effect van de taaltuinmethode zeer op prijs. Aangezien men op het NA bezig is het huidige onderwijs te reorganiseren, kan het resultaat van ons onderzoek bijdragen aan de evaluatie van het actuele onderwijs in de taaltuin.

Onderzoeksmethode

Wanneer je het effect van een bepaalde methode wilt onderzoeken, zul je vooral naar die aspecten moeten kijken die kenmerkend zijn voor die methode. Kenmerkend voor het taaltuinonderwijs is, dat leerlingen zelfstandig (in groepsverband) werken, plannen en projecten opzetten en afronden. Verder is het opvallend dat er veel aandacht wordt besteed aan het (naar aanleiding van een probleemstelling of onderzoeksvraag) informatie verwerven, verwerken en verstrekken waarbij veel schriftelijk gerapporteerd wordt. Daarnaast wordt er weinig aandacht besteed aan deelvaardigheden als spelling.

We veronderstelden dat vooral leerlingen die een universitaire opleiding gaan volgen veel baat hebben bij de taaltuinmethode omdat van hen met name zelfstandig werken (en onderzoeken) wordt verwacht. Leerlingen die een beroepsopleiding gaan doen hebben wellicht minder baat bij de taaltuinmethode. Aan de ene kant zou dit kunnen liggen aan het feit dat men op een beroepsopleiding minder zelfstandig hoeft te werken, aan de andere kant krijgen de leerlingen op een aantal beroepsopleidingen weer Nederlands. Het zou zo kunnen zijn dat de taaltuinmethode onvoldoende voorbereidt op het vak Nederlands op vervolgoopleidingen. We denken hierbij dan met name aan spelling (en grammatica).

Onze belangrijkste onderzoeksvraag werd dan ook: wat is de mening van oud-leerlingen, met het oog op hun vervolgopleiding, over de effecten van de taaltuinmethode, in het bijzonder met betrekking tot de vaardigheden die kenmerkend zijn voor het taaltuinonderwijs en met betrekking tot (het gebrek aan) spellingvaardigheid. We hebben voor een meningenonderzoek gekozen omdat dit in de tijd die we voor dit onderzoek hadden de snelste manier was om iets over het effect van de taaltuinmethode te weten te komen. Het grootste deel van het onderzoek deden wij aan de hand van een enquête. We enquêteerden 125 oud-HAVO- en 125 oud-VWO leerlingen die minimaal drie en maximaal vijf jaar van school waren.

De enquête bestaat uit twaalf vragen, met meestal drie antwoordmogelijkheden. We hebben ervoor gekozen niet te veel, eenvoudig te beantwoorden vragen te stellen, opdat we een optimale respons zouden kunnen verwachten en de verwerking niet al te tijdrovend zou zijn. De eerste vier vragen zijn bedoeld om de enquêteerden in te kunnen delen naar het schooltype dat ze op het NA gevolgd hebben (VWO/HAVO) en naar hun 'vervolgactiviteiten': het volgen van een universitaire opleiding, een (hogere) beroepsopleiding of (al dan niet) werken.

In vraag 5 en 6 vragen we naar de algemene mening van de oud-leerlingen over het taaltuinonderwijs. In vraag 5 vragen we hoe ze de taaltuin vonden toen ze nog op school zaten (leuk/niet leuk/geen mening) en in vraag 6 wordt hun mening gevraagd nu ze erop terugkijken. Hierbij kan men invullen: positief/negatief of neutraal.

In de vragen 7 t/m 11 wordt de mening gevraagd over het effect van de taaltuinmethode op de vaardigheden die centraal staan in de taaltuin. De vragen hebben steeds de volgende vorm: 'Vindt u dat u, door het gevolgde onderwijs Nederlands, in vergelijking tot uw medecollega's/studenten die de taaltuinmethode niet gevolgd hebben, beter...?' (bij voorbeeld 'functioneert in groepsverband').

In vraag 12 wordt gevraagd of de geënquêteerde van mening is dat hij meer/minder of evenveel spellingproblemen heeft als zijn medestudenten/collega's.

Om iets meer te kunnen zeggen over de waarde van de meningen van oud-leerlingen over het gevolgde onderwijs hebben we een controlegroep ingeschakeld. Vraag 5, 6 en 12 hebben voorgelegd aan 22 derdejaarsstudenten van de Algemene Hogeschool Amsterdam. Omdat spelling gemakkelijk meetbaar is, hebben we de spellingvaardigheid getoetst van NA-leerlingen en vergeleken met de spellingvaardigheid van leerlingen die regulier onderwijs volgen. Voor dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van een bestaande test die ontwikkeld is door het CITO voor eerstejaars PABO-studenten. Verschillende spellingonderdelen (werkwoordspelling, weglaten/toevoegen van letters et cetera) komen hier aan de orde, zowel regels als uitzonderingen.

De spellingtest werd afgenomen op het Nieuwer Amstel en op drie andere scholen, in de eindexamenklassen HAVO en VWO (van verschillende docenten, om hun invloed zoveel mogelijk te minimaliseren). Deze drie andere scholen (A, B, C) zijn alle openbare scholengemeenschappen en geven regulier onderwijs Nederlands, met behulp van de methoden *Over en weer* (School A en B) en *Taalcirkel* (C). Deze methoden besteden vrij veel aandacht aan spelling.

Resultaten

De respons op de enquêtes was bevredigend, namelijk bijna 51 procent. Dit zou kunnen wijzen op een grote mate van betrokkenheid van oud-leerlingen bij hun vroegere middelbare school. Verder roept een specifieke onderwijsvorm waarschijnlijk veel reacties op, zowel positief als negatief. De korte, gemakkelijk in te vullen vragenlijst zal wellicht ook hebben

meegespeeld in het grote aantal reacties. Opvallend is dat het aantal ex-vwo'ers veel groter is dan het aantal ex-HAVO'ers dat reageerde: respectievelijk 60 procent en 40 procent. Ex-vwo'ers voelen zich wellicht meer verbonden met het NA omdat ze er langere tijd onderwijs hebben gevolgd. Daarnaast zouden mensen die zelf een wetenschappelijke opleiding volgen zich misschien meer geroepen voelen om mee te werken aan een onderzoek. We hebben 115 ingevulde enquêtes verwerkt in ons onderzoek. In tabel 1 (zie pag. 214) worden de belangrijkste resultaten weergegeven; wat de vervolgactiviteiten betreft, hebben we een onderscheid gemaakt naar enerzijds wetenschappelijk onderwijs en anderzijds andere opleidingen en werkenden. Die andere opleidingen variëren van het HBO tot middelbare beroepsopleidingen of particuliere opleidingen zoals Schoevers.

In de eerste kolom geven we voor de duidelijkheid de vragen in zeer verkorte vorm. Vervolgens worden de antwoorden gegeven, zowel in absolute aantallen als in procenten.³

Uit tabel 1 valt het volgende af te leiden. Mensen die de taaltuinmethode hebben gevolgd zijn hier bijzonder enthousiast over; nagenoeg iedereen vond het onderwijs in de taaltuin leuk. Vooral in vergelijking met de controlegroep valt het enthousiasme op. Ook achteraf is het merendeel van de ondervraagden positief over het taaltuinonderwijs. Voor mensen die een wetenschappelijke opleiding volgen, geldt dit sterker dan voor mensen die een beroepsopleiding volgen of werken.

Van de vaardigheden die centraal staan in het taaltuinonderwijs (zelfstandig plannen, projecten opzetten en afronden, informatie verwerven, verwerken en verstrekken) vindt driekwart van de mensen die een beroepsopleiding volgen of werken dat het niet uitmaakt dat ze de taaltuinmethode hebben gehad. Een kwart van deze mensen denkt wél gebaat te zijn bij het taaltuinonderwijs. De helft van de studenten aan de universiteit deelt deze mening. Dit ondersteunt onze hypothese dat academici meer baat (denken te) hebben bij het taaltuinonderwijs dan mensen die een beroepsopleiding volgen of hebben gevolgd. Een wetenschappelijke opleiding doet ook veel meer een beroep op deze vaardigheden dan een beroepsopleiding.

Tabel 1 *Antwoorden van oud-leerlingen*

		<i>Wetenschappelijk onderwijs</i>		<i>Andere opleidingen & werkenden</i>		<i>Alle respondenten</i>		<i>Controlegroep</i>	
		<i>aan-tal</i>	<i>per-cent</i>	<i>aan-tal</i>	<i>per-cent</i>	<i>aan-tal</i>	<i>per-cent</i>	<i>aan-tal</i>	<i>per-cent</i>
<i>Respondenten per categorie</i>		35	30	80	70	115	100	22	19
<i>Gestelde vragen</i>	<i>Antwoorden</i>								
oordeel toen	leuk	33	94	73	91	106	92	13	59
	niet leuk	1	3	4	5	5	4	6	27
	geen mening	1	3	3	6	4	4	3	14
oordeel nu	positief	22	63	39	49	61	53	9	43
	negatief	6	17	20	25	26	23	4	19
	neutraal	7	20	21	26	28	24	8	38
zelfstandig plannen	beter	16	46	16	20	32	28		
	slechter	1	3	4	5	5	4		
	maakt niet uit	18	51	60	75	78	68		
zelfstandig projecten opzetten en afronden	beter	21	60	24	30	45	39		
	slechter	1	3	4	5	5	4		
	maakt niet uit	13	37	52	65	65	57		
informatie verwerven, verwerken en verstrekken	beter	16	46	19	24	35	30		
	slechter	1	5	4	5	4	3		
	maakt niet uit	19	54	57	71	76	66		
makkelijk schrijven	beter	20	57	29	36	49	43		
	slechter	6	17	15	19	21	18		
	maakt niet uit	9	26	36	45	45	39		
in groepsverband werken	beter	16	46	35	44	51	44		
	slechter	0	0	2	3	2	2		
	maakt niet uit	19	54	43	54	62	54		
spellingproblemen	meer	18	51	53	66	71	62	4	18
	minder	2	6	5	6	7	6	7	32
	maakt niet uit	15	43	22	28	37	32	11	50

Ook de hypothese dat mensen die de taaltuinmethode hebben gevolgd meer spellingproblemen denken te ondervinden dan mensen die regulier onderwijs hebben gevolgd wordt bevestigd door de resultaten van de gehouden enquêtes. Het merendeel van de mensen die taaltuinonderwijs hebben gevolgd

denkt meer spellingproblemen te hebben dan anderen. Van de controlegroep heeft nog geen vijfde deel die mening. Opvallend is dat de vraag over spellingvaardigheid veel opmerkingen bij de oud-taaltuinleerlingen uitlokte: 'Voor mij maakt het niet uit (spelling) maar ik kan me goed voorstellen dat anderen daar wel

Tabel 2 Resultaten van de spellingtest

	HAVO		VWO		HAVO + VWO
	aantal leerlingen	gemiddeld aantal fouten per leerling	aantal leerlingen	gemiddeld aantal fouten per leerling	gemiddeld aantal fouten per leerling
Nieuwer Amstel	36	14	45	10	12
School A	25	12	24	8	10
School B	19	17	23	14	15
School C	17	14			14

last van hebben. Mijn mening over de taaltuin: het is zeer geschikt voor mensen die zelfstandig kunnen werken, creatief zijn en zelf weten wanneer ze aan de slag moeten. Leerlingen die zichzelf niet op die manier in de hand hebben, zullen er niet veel leren.' (oud-vwo-leerlingen); 'In mijn herinnering was de taaltuin meer een speeltuin. We keken uren naar videofilms en als we een «project» deden, gingen we dus altijd winkelen. Dat interview verzonnen we dan en we hadden altijd goede cijfers. Kortom een hele leuke tijd maar of ik er iets aan heb gehad???' (oud-HAVO-leerling); 'De taaltuin is in mijn ogen een goed initiatief, met het oog op in groepsverband laten werken, maar inhoudelijk (spelling enzovoort) van een bedroevend tot schandalig laag niveau' (oud-HAVO-leerling).

Na het lezen van deze opmerkingen waren we nog nieuwsgieriger naar de uitkomsten van de spellingtest, die in tabel 2 zijn weergegeven.

Uit tabel 2 kunnen we afleiden dat taaltuinleerlingen zeker geen 'bedroevend tot schandalig laag niveau' hebben in vergelijking met leerlingen die regulier onderwijs hebben gevolgd.⁴ Leerlingen die taaltuinonderwijs gevolgd hebben *denken* dus alleen dat ze meer spellingproblemen hebben.

Aanbevelingen

Aangenomen dat plezier in het onderwijs een voorwaarde is om te leren, kan het taaltuinonderwijs zeer succesvol worden genoemd. Vooral wo-studenten zijn erg positief over het gevolgde taaltuinonderwijs. Voor mensen die een beroepsopleiding volgen geldt dat minder.

Misschien zou de HAVO-afdeling van het NA zich meer moeten richten op het vervolgonderwijs, door meer praktische vaardigheden in het programma te brengen en minder nadruk te leggen op zelfstandig onderzoek doen. Daarnaast kunnen we uit de onderwijsbegroting (september 1990) van minister Ritzen opmaken dat in de toekomst de bovenbouw (tweede fase) van HAVO en VWO in de eerste plaats vooropleidingen van het hoger onderwijs zijn. Met deze wijzigingen, gericht op de aansluiting op het vervolgonderwijs, zou het NA alvast rekening kunnen houden in haar plannen voor eventuele vernieuwingen en veranderingen in het taaltuinonderwijs.

Uit ons onderzoek blijkt dat leerlingen die de taaltuinmethode hebben gevolgd vooral het *idee* hebben dat ze veel problemen met spelling hebben. In werkelijkheid blijkt dit reuze mee te vallen. Om dit idee weg te nemen zou gedacht kunnen worden aan een cursus spelling, vergelijkbaar met de cursus grammatica die wordt gegeven. Leerlingen zouden een boekje moeten krijgen met de belangrijkste regels (en oefenmateriaal) zodat ze iets tastbaars hebben. Dat er wel degelijk aandacht aan spelling wordt besteed op het NA wordt dan meer waarneembaar. Leerlingen zullen dan meer zekerheid krijgen met betrekking tot hun spellingvaardigheid. Daarnaast biedt het hen de mogelijkheid spellingregels op te zoeken wanneer ze die vergeten zijn.

Om die twijfels van ouders en collega's over het taaltuinonderwijs weg te nemen, raden wij het NA aan hen kennis te laten nemen van de uitkomsten van ons onderzoek.

Recente ontwikkelingen

Een alternatieve manier van les geven wekt altijd veel reacties op, dit geldt zeker voor de taaltuin. Er zijn veel veranderingen in de loop der jaren doorgevoerd. De belangrijkste is wel dat het ideaal van de leerling die zelf zijn onderwijs bepaalt, niet mogelijk was binnen een verder traditionele context. In de loop der jaren is de docent steeds meer het onderwijsaanbod gaan bepalen, maar de leerling heeft binnen de marges van dit aanbod ruime mogelijkheden om zelf invulling te geven aan de lessen. De uitgangspunten die de basis vormden voor de taaltuinmethode zijn nog steeds duidelijk aanwezig in het huidige taaltuinonderwijs. Uit ons onderzoek is gebleken dat het merendeel van de oud-taaltuinleerlingen bijzonder positief is over deze alternatieve vorm van onderwijs.

We zijn benieuwd naar de verdere ontwikkelingen binnen de taaltuin. In ieder geval hebben we vernomen dat de taaltuindocenten begonnen zijn met het doorvoeren van onze aanbevelingen; de resultaten van ons onderzoek zijn verspreid onder docenten, leerlingen en ouders, er zijn plannen voor een gestructureerde cursus spelling en het onderwijs in de HAVO-bovenbouw wordt gedeeltelijk herzien. De taaltuinmethode is in ieder geval geen statische methode gebleken, waar de oprichters in de jaren zeventig zo'n afkeer van hadden.

Noten en literatuur

- 1 Normaal functioneel onderwijs betekent dat het onderwijs zo wordt ingericht dat leerlingen er iets van leren dat ze:
 - op korte termijn praktisch kunnen gebruiken, ook naar eigen oordeel; en/of
 - boeiend vinden.Het belangrijkste uitgangspunt van het communicatie-onderwijs is dat het plaatsvindt in complete communicatieve situaties. Leerlingen gebruiken taal in lessituaties die zoveel mogelijk lijken op echte taalsituaties die zich buiten de school voordoen (Leidse Werkgroep Moedertaaldidactiek 1986, p. 23).
- 2 Dit onderzoek deden wij in 1991 in het kader van de postdoctoral opleiding aan het Instituut voor de lerarenopleiding van de Universiteit van Amsterdam. We bedanken Alijn van Hoorn voor de informatie over de taaltuin en

Wiel Veugelers en Henk Zijlstra voor de begeleiding bij het onderzoek.

- 3 We hebben het procentuele aantal afgerond op hele getallen, waardoor het totaal soms niet precies op honderd uitkomt.
 - 4 We moeten wel bedenken dat dit niet om dezelfde groep gaat als die we geënquêteerd hebben. Het taaltuinonderwijs op het NA is echter niet drastisch gewijzigd in de afgelopen jaren.
- Bohncke, L., J. Olie & H. Stobbe, 'Geletterd weerbericht' in: *Moer* 1980/3.
- Bosch, P. & A. van Hoorn, 'Haalt de taaltuin de jaren negentig?' in: *Moer* 1987/3.
- Feitsma, F.M. & M. Vels, 'Meningen en feiten over de taaltuin' in: *Spiegel* 1992/1.
- Joris, L., 'Linkse leraren rechtse leerlingen' in: *Haagse Post* 14-11-1981.
- Klarenberg, E. & A. de Ridder, 'Verandert een leerling sneller dan zijn leraar?' in: *Moer* 1977/1.
- Leidse Werkgroep Moedertaaldidactiek, *Moedertaaldidactiek*, Een handleiding voor het voortgezet onderwijs. Vierde druk. Muiderberg, Coutinho, 1986.
- Nederkoorn, A., 'Veranderingen in en om de taaltuin' in: *Moer* 1987/3.
- Schoot, F.C.J. van der & H.A.P. Wolfhagen, *Diagnostische spellingvaardigheidstoets*. Arnhem, CITO, 1986.
- Stobbe, H., 'Volgend jaar verdwijnt ons laatste schoolboek' in: *Moer* 1977/3.